

RADNIČKI POKRET I NOB U MUZEJSKOJ ZBIRCI KASTAVŠTINE

POVIJEST SE NE MOŽE PROMIJENITI, SAMO NJEZINA INTERPRETACIJA

TEKST TAMARA MATAIJA, kustos Muzejske zbirke Kastavštine

Muzejska zbirka Kastavštine oduprla se destruktivnom trendu 1990-ih i kroz segment stalnog postava nastavila komunicirati, kako novim naraštajima tako i turistima ulogu lokalnih ljudi u jednom od najznačajnijih svjetskih pokreta – antifašizmu.

Doček partizana

Kada je 1981. godine uređena i za javnost otvorena Muzejska zbirka Kastavštine (MZK), jedna od pet – za to vrijeme uobičajenih tematskih cjelina – bila je i Radnički pokret i NOB. Isti postav izdržao je sve do današnjih dana i jedan je od rijetkih u Hrvatskoj koji je preživio sustavno gašenje srodnih zbirki i muzeja 1990-ih. Jedan od razloga zašto je tome tako (ne i jedini), jest taj što je Zbirka tada bila zatvorena za javnost zbog prokišnjavanja. Što god bilo, povijest se ne može promijeniti, samo njezina interpretacija. Kada je Zbirka ponovo profunkcionirala početkom trećeg milenija, obnovljen je i osuvremenjen postav MZK, izuzev dijela koji govori o Drugom svjetskom ratu. Postav je bez tekstualne interpretacije, predmeti, dokumenti i fotografije izloženi su samo uz kratke predmetne legende na hrvatskom jeziku.

'ZAŠTO TO IMATE IZLOŽENO?'

Jednog popodneva u Zbirku je ušetao bračni par srednjih godina s očitom namjerom da pomno razgleda postav. Još prije nego što su nogom stupili u prostor odlučno su inzistirali da odmah plate ulaznicu. To me doista iznenadilo jer se velik broj turista, osobito stranih, okrene kada saznaju da se ulaznica u iznosu od 5 kn naplaćuje, dakle vrijednost polovice macchiata! Platili su ulaznice i krenuli u obilazak. Prošlo je dvadesetak minuta kada su krenuli prema meni i ja sam bila uvjerena da su završili posjet. No, vidno zbunjeni obratili su mi se s pitanjem, zamuckujući na ne baš tečnom engleskom. (Kasnije sam shvatila da su zamuckivali zbog sadržaja, a ne zbog lošeg poznavanja jezika.) *Ono tamo*, pokazivali su prema prostoriji s predmetima iz Drugog svjetskog rata, *zašto to imate izloženo?* Uopće mi nije bilo jasno zašto me tako nešto pitaju, pa izloženi su predmeti koji svjedoče o jednom segmentu prošlosti ovoga kraja. Iz njihovog naglasaka razabrala sam da nisu ni Nijemci niti Talijani pa da bi im ovakav postav možda mogao stvoriti nelagodu, na što su me upozorili turistički djelatnici. Odgovorila sam im da se radi o predmetima koji svjedoče o stradanjima ljudi tijekom fašističke i nacističke okupacije te o borbi lokalnog stanovništva za oslobođenje – to je dio prošlosti ovoga kraja te su stoga ti predmeti prezentirani. Uvjerena da sam im uklonila nedoumice krenula sam s njima prema tim predmetima da im pružim dodatna objašnjenja, budući da su male predmetne legende ispisane samo na

KASTAVSKA ŽUPA SV. JELENE KRIŽARICE UOČI BOŽIĆA RAZDOBLJE OBNOVE I DOŠAŠĆA

Od početka Došašća i u kastavskoj Župi sv. Jelene Križarice pripravlja se proslava Božića, a sve do Badnjaka služiti će se mise zornice. Kako u svojoj poruci uz početak Došašća kazuje kastavski župnik dr. Franjo Jurčević, početak Adventa ne označava samo početak nove crkvene godine, već *Došašće znači također da je svaki čovjek i kršćanin u svojem cjelokupnom životu, a ne samo u ovom vremenu Došašća, adventski čovjek koji ide ususret Božjem dolasku kroz slobodu, vjeru, nadu i ljubav.*

Tijekom posljednjih mjeseci dovršeni su brojni radovi u vezi s uređenjem crkve i okoliša. Na župni stan postavljen je hrvatski grb od kastavskoga sivca i višebojnog kamena, dar Veljka Ka-

tića, a crkvu krase novi kip sv. Franje koji je darovala obitelj Doko, kao i novi kip Majke Božje koji je postavljen na mjesto ukradenoga kipa u Rešetarima. Slavko Marot dovršio je restauracije trijumfalnog luka u crkvi, te freske sv. Mihovila, a na Kalvariju je podignuto novo raspelo, iz radionice obitelji Rizvić. Novosti ima i u samostanu časnih sestara *Kćeri Božje ljubavi*. Od rujna je za novu predstojnicu samostana imenovana č.s. Ankića Juranović. Časna sestra dr. sc. Veronika Gašpar izabrana je u znanstveno-nastavno zvanje izvanredne profesorice u području humanističkih znanosti, polje teologija/dogmatska teologija na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. (preuzeto sa www.kastav-crkva.com)

'Uspomena robovanja'

hrvatskom. Međutim, suprotno mojim očekivanjima, još više zbunjeni pogledavali su se međusobno. Nisam razumjela što im nije jasno. Upitali su me plašno: *Local people fought against fascism?* (Lokalno stanovništvo borilo se protiv fašizma?) Za mene je to bila općepoznata stvar, ali počela sam shvaćati da njima nije i da je očito u suprotnosti s onime što oni znaju. Još uvijek nisam znala otkud su, ali sam počela naslućivati, budući da im je jako dobro bio poznat *dizajn* odjeće iz Dachaua.

REVALORIZACIJA POSTAVA

Ratovi su teške teme, osobito oni čiji su sudionici još među nama, i ne postoji ništa utješno što se može izgovoriti. Bračni par bio je premlad da bi bio među njima, ali je bilo očito da su im događaji iz tog vremena du-

boko urezani. Obišli smo još jednom postav zajedno, objasnila sam im poneki predmet, prevela sadržaje legende dok se njima pred očima otvarao neki novi svijet. I kada su već bili čuli bezbroj rečenica koje su potvrđivale da je lokalno stanovništvo djelovalo antifašistički i kada su pomno promotрили sve izložene predmete koji idu tome u prilog, bili su zadovoljni. Tek tada su počeli objašnjavati. Rekli su mi da su Židovi, iz Izraela, te da putuju po Europi i posjećuju muzeje. Ispričali su kako je u sustavu njihovog obrazovanja velik prostor posvećen stradanjima Židova tijekom Drugog svjetskog rata i obavezno posjećuju mjesta najvećih stradanja. Ali Hrvatsku iz tog vremena poznaju isključivo kao nacističku NDH, na čelu s Pavelićem koji surađuje s Hitlerom. Potpuno su im promakle činjenice koje govore o antifašizmu u Hrvatskoj, o tome da je većina stanovništva Hrvatske bila antifašistički orijentirana te da se uz brojne žrtve suprotstavila okupatoru. Taj je bračni par u Kastav došao sa sasvim pogrešnom percepcijom i da je kojim slučajem ovaj postav doživio sudbinu ostalih, tj. da je uklonjen, s istom tom pogrešnom percepcijom Hrvatsku bi i napustili.

Muzejska zbirka Kastavštine oduprla se destruktivnom trendu 1990-ih i kroz segment stalnog postava nastavila komunicirati, kako novim naraštajima tako i turistima, ulogu lokalnih ljudi u jednom od najznačajnijih svjetskih pokreta – antifašizmu. Potrebno je jedino postav revalorizirati i osuvremeniti u skladu s važećim muzeološkim zahtjevima.

Logoraška odjeća koju je nosio Lojza Raspor